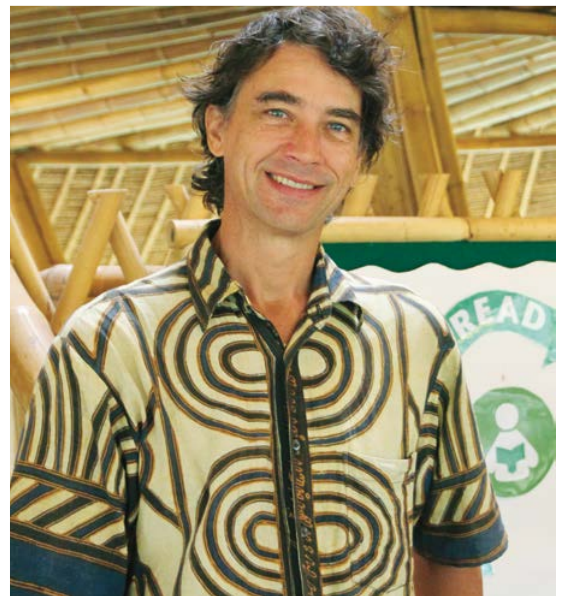
A photograph of two young girls walking on a path in a village with traditional thatched-roof houses. The girl on the left is wearing a brown hat and a pink and white striped dress, holding a white cup. The girl on the right is wearing a green hat and a red and white striped dress, holding a green bag. The background shows several traditional houses with thatched roofs and lush greenery.

Green School på den indonesiske øya Bali er en internasjonal skole som i 2012 mottok prisen «verdens grønneste skole». Ledelsen vil vise verden en annen modell for utdanning, med fokus på å engasjere og bekrefte hele mennesket.

—
TEKST: ANDREAS AUBERT
FOTO: GREEN SCHOOL
OG ANDREAS AUBERT

Green School PÅ BALI

– holistisk skole med barnet i sentrum

⤴ Store deler av Green School er bygget av bambus.

⤴ Over: Grunnleggerne John & Cynthia Hardy
⤴ Under: Australske Shaun McGurgan er ansvarlig for lærerplanen på skolen.

– Når folk kommer hit, legger de umiddelbart merke til bambusbygningene, dyreprogrammene og permakulturprogrammene, forteller Chris Thompson, daglige leder ved Green School.

– Dette er viktig, men det som skjer i klasserommet er der skolen virkelig skiller seg ut, forteller han.

Den internasjonale skolen har 330 elever fra 35 forskjellige land, og drives på non-profit-basis. Skolen har alle klasstrinn fra førskole til videregående.

VIL ENDRE UTDANNINGSSYSTEMET

Skolen ble grunnlagt i 2008 av ekteparet John og Cynthia Harding. Canadiske John ønsket å endre utdanningssystemet verden over ved å gå foran med et eksempel.

– Hans syn er at alle barn har unike evner, ikke bare de som kommer inn på Harvard, Stanford etc., men alle lærer på forskjellige måter, sier Thompson.

– Dagens utdanningssystem er på mange måter umoralsk. Det er utformet til å passe

bare for en veldig liten gruppe barn.

Australske Shaun McGurgan har vært ansvarlig for skolens læreplan siden 2011.

– Når lærere har nye ideer de ønsker å legge til læreplanen, er det mitt ansvar å sørge for

.....

Vi sier til elevene: «du er et komplett, helt og fullstendig menneske, som samtidig er underveis til å bli noe annet».

..... ❁ .....

at det skjer. Nye ideer må ha en plass innenfor strukturen, men lærerne skal føle seg fri til å uttrykke seg. Hvis læreren føler seg fri og kreativ, vil den energien også reflekteres i barna, sier McGurgan.

BEKREFTER OG ENGASJERER

En tredjedel av hver skoledag går med til å engasjere og bekrefte elevene.

– På forskjellige vis sier vi til elevene:

«du er et komplett, helt og fullstendig menneske, som samtidig er underveis til å bli noe annet». En skole der man daglig får høre at man er fantastisk, skaper robuste personer, svarer McGurgan når foreldre er kritiske til tidsbruken.

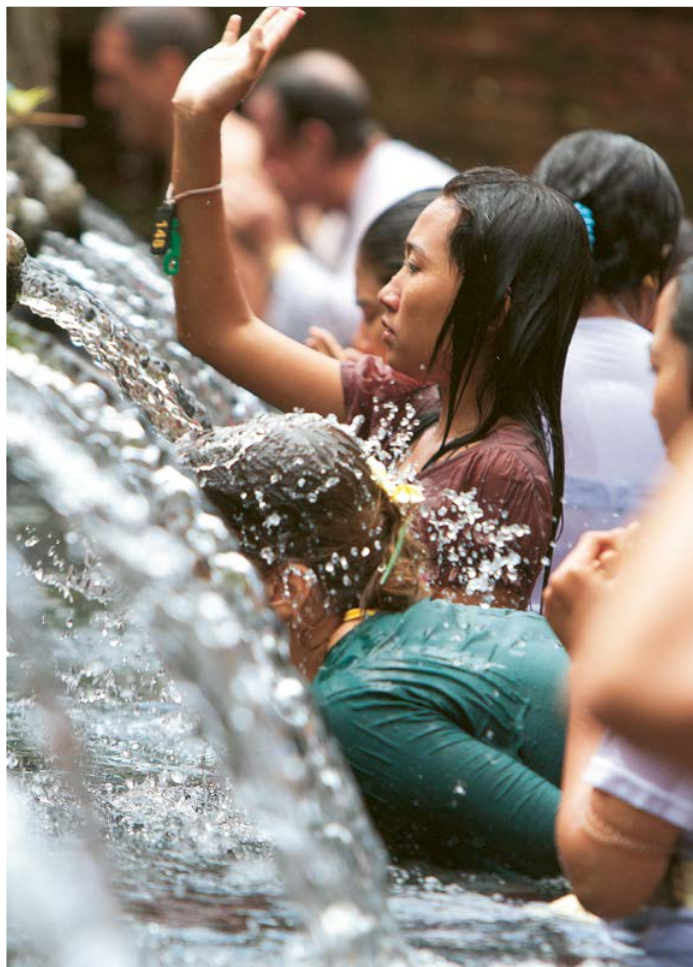
– Elevene blir i stand til å ta risiko, villig til å stå opp for det som er rett. De kan si «jeg gjorde en feil, men det betyr ikke at jeg er en dårlig person. Jeg er en god person, som gjør feil av og til, som alle andre.»

De fleste barna lærer det de skal, hvis man tar bort presset og underviser på en barnevennlig måte, fortsetter han.

HOLISME I PRAKSIS

I fjor uteksaminerte de sitt første elevkull fra videregående skole. Alle som søkte seg til universitet, kom inn på førstevalget sitt.

– Ingen har følt seg ugunstig stilt akademisk fordi de gikk på Green School. De har snarere følt seg mer i stand til å hankses med verden, fordi de har en mer holistisk måte å se verden på, hevder McGurgan. Skolens

⌘ Over: Barn fra hele verden møtes på Green School.
 ⌘ Under: Bokstudier i gruppearbeid.

⌘ Elevene på skolen blir også godt kjent med balinesisk kultur og religiøsitet. Her opplever de bønn i Vanntempelet.

definisjon av *holisme* er at mennesket har en firfoldig natur, bestående av intellekt, følelser, kropp og sjel. I undervisningen blir alle disse dimensjonene inkludert.

– Barnehage og førskoletida kjennetegnes av bevegelse, barneskolealderen av lek og kulturfag, fortsetter McGurgan.

– I 12–16 årsalderen er elevene derimot mest opptatt av å krangle og kverulere. Fra 15–16-årsalderen blir elevene mer opptatt av å skape noe, eller å argumentere med et formål. Det er viktig å forstå hvor elevgruppen befinner seg hvert år, og å gi dem nytt akademisk stoff innenfor disse kontekstene, sier McGurgan.

– Lærere i ordinære skoler sier ofte «det er vanskelig å undervise ungdomsskole-elever, de er så utfordrende. De er sinte, de kjeder seg». Feir det! De går gjennom den fasen i alle kulturer. Så tillat dem å være kranglete! sier McGurgan.

BARNDOMMEN – EN SOLID GRUNNMUR

I dag er det vanlig å presse barna til å tilegne seg akademiske ferdigheter raskest mulig – på en unaturlig måte, hevder McGurgan.

– Holdningen er «du må lære disse tingene fordi det er viktig for voksenverdenen. Hvis du får for mye barndom, vil du ikke klare deg.» Det er urimelig og helt feil! En barndom med lek og emosjonell trygghet er et viktig fundament for senere å tre inn i voksenverdenen.

– Det viktigste ved skoler er barna. Tillat dem å ha sin barndomstid! svarer McGurgan engasjert på spørsmål om hva han brenner mest for.

– La barna få lov til å danse og leke, la dem få ha den tida.

Skolen har blitt et turistmål for turister i regionen, og jeg blir med på den daglige omvisningen for besøkende.

– Dette er ikke en vegetarisk skole, man kan velge mellom retter med eller uten kjøtt, forteller guiden.

– Elevene bruker minst en time per dag i hagen, hvor de dyrker mat. De har også kyllinger, bøfler og gris på området, så de får en bevissthet rundt hvordan maten produseres.

Undervisningen er på engelsk, men barna lærer også indonesisk, fortsetter hun.

GRØNT ER IKKE BEST

Med alt dette fokuset på bærekraftige praksiser, blir skolen en sekt?

Å indoktrinere barna til å si «grønt er best» ville verken være fritt eller helhetlig, hevder Shaun McGurgan.

– Grønn er en måte å se verden på som vi mener er bra, men vi sier ikke at det er den eneste veien. Da kunne vi like gjerne sagt at veien til himmelen er å følge de ti grønne budene, men det ville ikke ha noe med frihet å gjøre. Jeg vil mye heller at mennesker av fri vilje velger å følge en grønn vei, samtidig som de også kan se gode ting i andre veier.

Jeg møter de 11 og 12 år gamle nederlandske-indonesiske søstrene Melati og Isabel Wijsen, som på eget initiativ har startet en kampanje for å forby plastikkposer på Bali.

– Vi er fra Bye Bye Plastic Bags. Vi har bodd i Bali hele livet, vi elsker det og vi ønsker å ivareta stedet, sier Melati.

Søsteren Isabel overtar på rutiner vis.

– Det er mye plastavfall på Bali, og vi ønsket å bidra til å løse problemet. Så vi bestemte oss for å prøve å forby bruk, salg og produksjon av plastposer på Bali.

⤴ Green School er en flerkulturell skole. Balinesisk kultur er en selvsagt del av skolehverdagen. Disse jentene er kledd i tradisjonelle drakter.

De forteller at det vil bruke media, presentere temaet ved besøk på andre skoler og få folk til å skrive under på underskriftskampanjer.

– Bali har blitt for mye som en søppeldynge, vi vil at øya igjen skal bli det grønne paradiset det var. Det er mulig, avslutter de medievante søstrene.

ÅNDELIGE OPPLEVELSER

– I mange faglige kontekster finnes det riktige og gale svar, det kommer vi ikke utenom. Vi anerkjenner samtidig at mennesket er mer enn en vandrende hjerne, vi har også et hjerte og en sjel. Derfor stiller vi noen ganger spørsmål som ikke har entydige svar, forteller McGurgan.

– Vi kan for eksempel spørre «hva er din opplevelse av Gud?» Noen barn vil svare «jeg synes Gud er full av møkk, jeg tror ikke på ham, når vi dør er alt over.» Andre barn vil kanskje si «jeg har en personlig opplevelse av Gud som jeg kommer tilbake til hver dag. Det er noe som bor dypt i mitt hjerte».

Ingen av disse opplevelsene kan bevises, det er personens indre, subjektive opplevelse

– noe som må respekteres, fortsetter han.

– Vi kan kalle disse opplevelsene åndelige, i betydning at det er en indre opplevelse som ikke kan deles. En emosjonell respons definerer vi som en indre opplevelse som kan deles. Som det å le sammen av en vits. Men det er for eksempel vanskelig å dele ens opplevelse

.....

Vi anerkjenner samtidig at mennesket er mer enn en vandrende hjerne, vi har også et hjerte og en sjel.

.....

av drømmer om natta. Jeg kan aldri virkelig forstå hva du opplever når du sover, så det er noe vi vil definere som en åndelig opplevelse. Det er en pragmatisk definisjon, brukt i en sekulær kontekst.

DEMME OPP ELV

Ved mitt andre besøk på Green School tar tre 11-årige gutter fra sjette klasse meg med til

klasserommet. Deres etnisitet er henholdsvis new zealandsk/fransk, australsk og canadisk-amerikansk men født i Japan. De er nå 26 elever og er den største klassen. Det vanlige er rundt 20. Noen elever er på Bali for en kort tid og går bare ett semester.

På veggen henger fakaplakater laget av elevene, om Dalai Lama, Gandhi og stammesamfunn på Papa Ny Guinea, samt sitater fra Martin Luther King og Albert Einstein. Klasserommet har et område med puter på gulvet samt stoler med bord foran – men tilsynelatende ikke faste plasser. De sitter i ring.

For tiden lærer klassen om vannkraft. Derfor går de i dag ned til elva for å demme den opp og se hvordan det påvirker elva. De har en kort øvelse der de skal lukke øynene og visualisere at de bygger demningen. Mange sitter dog med åpne øyne. Så går de entusiastisk til verks. Sand spas og puttes i sekkene, sekkene legges i midten av elva, det legges sand oppå for å prøve å stabilisere sekkene. Alle vet hva de skal gjøre.

– Hvordan synes dere det gikk? spør læreren Noan Fesnoux i klasserommet etterpå.

⌘ Over: Barna lærer å bygge økologisk, med lokale materialer.
 ⌘ Under: Noan Fesnoux er lærer ved skolen.

⌘ Over: Barna lager ofringer av palmeblader for å ta del i lokale seremonier.
 ⌘ Under: Slik ser et klasserom ut på Green School.

- Det var urettferdig fordeling av redskaper, mener en jente.
- Ikke nok sandsekker og skyfler, sier en annen.
- Jeg så mye bra samarbeid, for eksempel da dere løftet sandsekkene, sier Fesnoux.
- Var alle engasjerte og involverte? På en skala fra en til ti?
- Åtte, mente en jente.

UNDRING ELLER ØKOFØBI

Nevnte Noan Fesnoux fra Canada er hovedansvarlig for undervisningen i naturfag og involvert i skolens Green Educator Course, en opplæring for andre pedagoger.

– I undervisningen er forbindelsen til naturen like viktig som den vitenskapelige delen.

At barna erfarer naturen, føler en forbindelse til den og en tilstand av undring i den, er eneste måten de kan utvikle en samvittighet overfor miljøet på.

Fesnoux gjør forskjellige reflekterende øvelser med barna.

– Vi setter oss ned ved elva og lytter til lydene rundt oss. Elevene tar notater om hvordan de sansemessig opplever noen planter jeg gir dem. De ser, lukter og tar på

plantene og ser hvordan det stimulerer dem.

Ved skolen gjøres også mindfulness-øvelser og visualiseringsøvelser. Noen av øvelsene handler spesifikt om å lytte til egne følelser.

SAMARBEID MED LOKALBEFOLKNINGEN

– Hvordan er skolens samarbeid med lokalbefolkningen?

– I begynnelsen var det en del gnisninger, eksempelvis da det ble bygget en demning på en hellig elv for å sette i en strømgenerator, eller ved å bygge skoleområdet uten å gjennomgå alle de lokale hindu-animistiske vel-signelsesprosedyrene på riktig måte. Mye har blitt lært gjennom prøving og feiling.

Nå tilbyr skolen gratis engelsktimer til barna i landsbyen. Ukentlig tar Fesnoux elevene ut av skoleområdet for å snakke med naboene, finne ut hva slags dyr de eier, hvordan de behandler dyrene etc. Det er lærerikt også for ham selv.

Mens skolen stort sett tiltrekker seg folk med god råd som har flyttet fra sine hjemland, bor mange av de lokale balineserne i relativ fattigdom. Skolens kommunikasjonsdirektør Charris Ford innrømmer at det er en kompleks situasjon.

Nå er omkring 10 % av elevene indone-

siske, og de har en stipendordning som gjør Green School mer tilgjengelig for de lokale balineserne, samt indonesere for øvrig som ikke har råd til å gå på skolen i utgangspunktet. De håper å komme opp i 20 % indonesere.

VERDENS GRØNNESTE SKOLE?

Ford er mangeåring miljøverner og rådgiver innen bærekraft, med særlig interesse for dypøkologi.

– Vi produserer mesteparten av strømmen vår med solceller. Nå skal vi ta i bruk et vannkraftssystem basert på en ny teknologi, da vil vi produsere mer strøm enn vi forbruker. Vi resirkulerer, samt dyrker så mye av vår egen mat som vi kan.

Skolens hovedbygning med tre etasjer er bygget nesten utelukkende av materiale fra bambustrær. Den samlede lengden for alle trærne som ble brukt, ville utgjøre syv kilometer hvis trærne ble lagt på linje etter hverandre.

– Bygningen antas å være den største bambusstrukturen på jorda. Jeg mener den er en av verdens arkitektoniske underverker.

Det amerikanske rådet for grønne bygninger har en avdeling for grønne skoler. De ga Green school prisen «verdens grønneste

⤴ Kunst og håndverk er også del av skolehverdagen.

⤴ Elevene får være med på en seremoni nede ved elven.

skole» i 2012.

– De har et team som graderer bygninger for sin energisparingsevne, materialer og bærekraft.

Mange kommer til omvisning, entusiastiske over at skolen er «best og grønnest».

– Det bekymrer meg litt, fordi det blir en elitistisk tankegang der det er om å gjøre å være best, det blir oss og dem. En slik tankegang har bidratt til å skape problemene verden står overfor i utgangspunktet, sier Ford.

INSTITUSJONALISERT OG FASTLÅST

Skolens daglige leder Chris Thompson jobbet i 23 år i firmaet Electronic Arts (EA), som laget videospill for spillkonsoller som Sega, Nintendo, Playstation og Xbox og var en av de største spillutviklerne i verden. Samtidig har han vært lidenskapelig opptatt av utdanning i mange år. Han har vært rådgiver for regjeringen både i Singapore og Abu Dhabi om utviklingen av deres utdannings og -medieindustri.

Utdanning verden over har blitt svært institusjonalisert og utviklingen har stoppet opp, hevder Thompson.

– Vi har en gjeng unger som er boksmarte,

men de er ikke fullt utviklede som mennesker.

Han er også skeptisk til teknologiens rolle i dag.

– Jeg synes ikke et barn skal sitte foran videospill eller tv-en to–tre timer per dag, eller at de bare skal lese bøker og være helt

.....

Utdanningssystemet spiller en viktig rolle i å skape balanserte mennesker, hvilket vi prøver å gjøre på denne skolen.

..... ❁ .....

oppslukt av det. Barn trenger et mangfold av forskjellige opplevelser.

Barn gis urealistiske og forenklete ideer om voksenlivet, hevder han.

– Vi gir falske lovnader som «gå til skolen, få gode karakterer, gå til et stort universitet, få en god jobb, gift deg, bygg et hus, bygg et gjerde – så blir du fornøyd.» Det er latterlig! Det er ikke noe galt med å gå til universitetet, men det er svært fantasifullt å si til barna at de vil bli lykkelige bare de får en trygg økonomi, partner og barn.

SYSTEMET HAR FEILET

– Hvis vi virkelig hadde slike fantastiske universiteter og utdanningssystemer, skulle vi ikke hatt krigen i Midtøsten, land som invaderer andre land, voldtekter og fattigdom etc. Hvis derimot disse tingene ikke fantes, kunne vi ha hevdet at systemet funker. Det gjør det ikke.

– Hvorfor?

– En seksåring har en god balanse mellom hodet og hjertet. Skolene tar dem ut fra hjertet og bare opp i hodet. Så sendes de ut i verden og tror at de har alle svarene på grunn av det som skjer i hodene deres.

Vi må passe på at barna ikke glemmer hjertet – at de har en forbindelse til seg selv som igjen forbinder dem til det sosiale fellesskapet, til verden og naturen, sier Thompson.

– Disse fire forbindelsene vil hjelpe oss å løse problemene vi møter. Utdanningssystemet spiller en svært viktig rolle i å skape balanserte mennesker, hvilket vi prøver å gjøre på denne skolen, avslutter han. ❁

.....
Les mer: Greenschool.org
www.andreasaubert.no
.....